

PETRI
KARRA

KYLMÄ TA VAS

TAMMI

PETRI KARRA

**KYLMÄ
TAIVAS**

TAMMI

Tämä teoksen kirjoittamista ovat tukeneet Taike, Suomen Kirjailijaliitto,
WSOY:n kirjallisuussäätiö ja Alfred Kordelinin säätiö.

© Petri Karra ja Tammi 2021

Tammi on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä

ISBN 978-952-04-2076-5

Painettu EU:ssa

1. luku

Kun heräsin, olin yhä kuollut. Puoli vuotta aiemmin vaimoni oli kuollut käsiini. Sydämeen ei voi luottaa.

Vielä viikko sitten maa oli mustaa. Nyt lumi on kerros kerrokselta haudannut sen tukahduttavaan valkoiseen vaippaan.

Vuokraamani kelohirsimökin ikkunasta avautuu näkymä Levitunturille. On viidestoista joulukuuta 2019. Sinertävää kaamosta kestää tällä leveyspiirillä kuusitoista vuorokautta.

Saavuin tänne, ahdistavalle synnyinseudulleni, toipumaan. Sitä ennen olin hakannut asuntoni säpäleiksi K-Raudasta ostamallani moukarilla. En jättänyt yhtään huonekalua tai esinettä ehjäksi.

Oikeasti en tiedä mitä helvettiä täällä teen. En tiedä enää kuka olen ja missä on kotini. Olen tyhjä sisältä. Ontto. Häpeissäni ja yksinäinen tavalla joka turruttaa. Minusta tuli mies jollaista ei koskaan pitänyt tulla. Se epäonnistuminen turmeli elämäni. En enää saa yhteyttä kehenkään, etenään itseeni.

Pelottaa.

Olen ontto. Yksin. Häpeissäni.

Äänet ovat palanneet päähäni. Syyttävät, tutut äänet.

Pureskelen ja nielaisen viskin kera sinisen OxyContin-tabletin, jonka toisella puolella on merkintä OC ja toisella 160.

Kolmekymmentä pulleaa kaunista Oxya jäljellä. Niistä jokainen on ladattu unohduksella ja helpotuksella. Loppuvat pian. Onneksi kirurgina voin kirjoittaa itselleni kipulääkkeitä. Sillä on kuitenkin

rajansa, ja viimeisen sadan kappaleen pakkauksen ostin kovaan hintaan katukaupasta. En ole koukussa. Olen vain kuollut.

Täällä Kittilässä velipuoleni Armo voisi myydä Oxyjä, mitä tahansa, vaikka heroiinia tai morfiinia, mutta mieluusti jätän häneltä ostamisen väliin.

Jos Armo tietäisi mitä hänen isälleen Untolle tapahtui kaivoksessa parikymmentä vuotta sitten, hän tappaisi minut. Armo oli Unton kuollessa kymmenen, minä parinkymmenen. Nyt Armo on kolmikymppinen, minä nelikymppinen.

Vaimoni on kuollut. Hoen tätä, jotta ymmärtäisin sen. Hän makasi leikkauspöydälläni sydän sykkien.

Jos voisin, viiltäisin omasta sydämestäni tämän surun ja kivun. Katumus, syyllisyys ja kuuma häpeä ovat pesiytyneet minuun. Sininen suru olen minä. Hereillä olo yhtä samaa helvetin kaipausta.

Elämä pettää, sellaista se nyt vain on, olen yrittänyt uskotella itselleni. Menetin vaimoni juuri silloin, kun olimme kiintyneet toisiimme syvimmällä mahdollisella tavalla ja valmiita tekemään lapsia. Meillä piti olla vielä paras edessä. Meidän piti vanheta yhdessä. Olisi ollut parempi menettää Laura kesken kiihkeimmän eroottisen rakkausvaiheen. Seksi on vain seksiä, se on korvattavissa, mutta todellinen, syvä ja kasvattava kumppanuus osuu elämään vain kerran. Jos on oikein onnekas, niin kahdesti. Monikaan ei voi hymyhuulin väittää kuolinvuoteellaan, että on kokenut syvää eroottisesti väritettyä kumppanuutta useammin kuin kolmesti.

Ylleni lankeaa OxyContin-sini, sininen rauha, sisäinen kaamos-sini.

En ole koukussa. Tiedän mitä teen.

Kaikkien pakenemisen ja rakkauden vuosien jälkeen olen taas täällä. Vanhetakseen on vain pysyttävä hengissä.

Kännyni soi.

Oho, kello on jo puoli yksi yöllä. Tuntematon prepaid-numero. Odotan vaimoni soittavan. Kuolleet eivät soita. Tai mistä sen tietää.

– Haloo! vastaan.

Luurista kantautuu ääni kahdenkymmenen vuoden takaa, välitömästi tuttu. Se on Otso, lapsuusystäväni. Hän on kuullut, että olen kylillä. Oxystä ja viskistä huolimatta minua alkaa ahdistaa.

– Siitä on aikaa, totean, odottaen pahaa.

– Melkein kaksikyt vuotta, Otso myöntää. – Gabriel, kuule. Ripa on kuollut. Tapettu.

– Koska? Miten? Miksi? ihmettelen. Jos tuo olisi totta, olisin kyllä kuullut siitä Ensiolta, isähahmoltani, Kittilän kultakaivoksen omistajalta ja patruunalta, joka on perillä joka kuiskauksesta paikkakunnallaan.

Otso vaikenee.

Ripakin on kaverintapainen lapsuudestani. Otso ja Ripa ovat kääntyneet uusnatseiksi tai miksi lie valkoisen ylivallan naurettaviksi kannattajiksi. Surkuhupaisa kaksikko, on Ensio sanonut, muttei ihan vaaraton sellainen. ”Kääntyminen” ei ehkä ole oikea sana, sillä molemmat olivat valmiiksi pesunkestäviä rasisteja.

– Mulla on tärkeää asiaa, Otso sanoo. – Tavataan siellä kaivoksessa, tiedät missä, puolen tunnin sisään.

Tiedän kyllä. Otson soitto ei tiedä hyvää. Ahdistaa vieläkin rajummin.

– Miksi? Mä olen juonut, sanon synkistä synkimpää odottaen.

– Mitä vitun väliä sillä on!

Niinpä. Mitä vitun väliä. Olet oikeassa, Otsoseni. Otan viskihuikan. Pitkän sellaisen.

– Tota noin... Otso... miksi meidän pitää tavata siellä tähän aikaan?

– Mä oon kusessa.

– Ai säkin, totean vilpittömästi.

– Älä vittuile! Mä tarviin hilloa. Ja haluan puhua Untosta. Siitä mitä sä teit sille. Mä tahdon tavata kaivoksessa, jotta sä muistat mitä teit.

– Mä tein? Mitä me tehtiin! Me. Me.

– Ei kun mitä *sä* teit, Otso sanoo kylmästi. – Meidän pitää puhua hyvityksestä. Siitä että mä oon vittu salannut sen vuosia. Pelännyt

Armoa. Sillä välin kun sä oot leikkinyt menestyjää Hesassa. Vai haluutsä, että mä kerron Armolle mitä sen fajalle oikeasti tapahtui, ja miten Ensio auttoi sua salaamaan sen?

En vastaa. En halua. Yritän hengittää syvään ja rauhallisesti, padota hyökyaaltona nousevaa ahdistustani. Kenties järkevämpää olisi vain ottaa se vastaan ja surffata aallolla. Otso aikoo kiristää minua. Ensioita hän ei uskalla kiristää. *Sä* teit, se sanoi. Tekeytyy viattomaksi, niinhän natsit toimivat poliittisestikin. Uhriutuvat. Ja hyökkäävät taas. Kaikki ovat nykyään uhreja, kaikki syyttävät muita. Kaikki ovat raukkoja. Ei, Otso ei todellakaan ole enää sama mies kuin se, jona hänet lapsena ja nuorena tunsin (silloin hän oli kai jonkinlainen uhri ihan oikeasti).

Kuka väittää, käsi ylös, ettei ihminen voi muuttua?

En usko että yhtään kättä nousee.

– Ja mulla on myös asiaa sun ex-tyttöystävästä, Otso lisää.

– Sarastako? kysyn.

– Niin.

Mitä helvetin asiaa Otsolla voi olla Sarasta? Tiedän että Sara, vihervasemmistolainen kuvataiteilija ja toimittaja, on täysin toisella puolella poliittista karttaa kuin Otso ja Ripa. Tuskinpa asia silti liittyy heidän yhteiskunnallisiin näkemyseroihinsa.

– Ok, nähdään reilun puolen tunnin sisään siellä... kaivoksessa, vastaan vastentahtoisesti.

Adrenaliini selkeyttää päätäni kummasti. Sinisen rauhan tilalla pelkkää mustaa ahdistusta. Ei hätää: murskaan uuden Oxyn ja nuuskaan sen. Tuijotan kännyni taustakuvaa, jossa tummahiuksinen, 38 vuoden ikäinen puolisoni Laura keimailee keltaisessa kesämekossa Nizzan Promenade des Anglaisilla. Aurinko paistaa pilvettömältä azurinsiniseltä taivaalta. Turkoosi meri kimmeltää taustalla. Me olimme roseeviinistä ja rakkaudesta humaltuneet. Viimeinen kuva Laurasta, otettu lomamatkalla. Laura ei pitänyt lumesta. Kuten en minäkään.

Vilkaisen eteisen peiliin ennen kuin menen ulos 35 asteen pakaseen. Kalpeat kasvot ja uupumuksesta verestävät silmät katsovat takaisin. Tiedän, että taakse suittu musta tukkani, pitkät pulisonkini ja handlebar-viikseni ovat seitsemänkymmentäluvulta. Ehkä olenkin aikamatkustanut sieltä vuoteen 2018 ottamaan elämältä kunnolla turpaan.

Tummat kulmakarvat korostavat katsettani, joka opiaattien vuoksi hieman jätättää ja fiksautuu kerralla yhteen kohteeseen. Ja oikeasta korvalehdestäni puuttuu Unton irtipurema pala. Sitä ei koskaan löytynyt, ehkä se lojuu yhä kaivoksessa yhtä muumioituneena kuin minä seison tässä peilin edessä.

Vihamielistä natsia ei ole hyvä lähteä tapaamaan ilman kättä pidempää. Mietin keittiössä mitä ottaisin mukaan. En ainakaan puista kaulinta, se on justiinujen ase. Laatikosta löytyvä puukko on parempi, sopii tyyliltäänkin napapiirille. Työnnän sen pitkän mustan Brioni-villakangastakkini taskuun.

Lumi narskuu liukastelllessani Salvatore Ferragamo -pikkukengissäni autolle. Se on samalta vuosikymmeneltä kuin naamaniikin, musta 450 SEL 6.9 Mersu vuodelta 1979. Saastuttava pirulainen, tiedän.

Sataa yhä lunta, on satanut koko illan ja yön.

Valkoista, loputtomasti tukahduttavaa valkoista ympärilläni. Kinosten ja Mersuni päällä kimmeltää ohut timanttikuori.

Kaamosyöstä ja Oxystä huolimatta lumen sinertävä valkeus sattuu silmiini. Ja päätäni särkee. Käynnistän auton. Pitkä takkini ei riitä näin kylmällä, mutta näillä mennään, ja palellaan.

Suuntaan Kalliomaan hylätylle, kauan sitten käytöstä poistetulle kaivokselle. Matkaa on kolmisenkymmentä kilometriä. Molemmiin puolin tietä on parin metrin korkuiset penkat. Kuin supistuvassa tunnelissa ajaisi.

Pakkanen kiristyy edelleen. Myräkkäkään ei helpota. Joulukuuksi Lapissa on ollut ennätyskylmää. Paukkupakkasia. Ääri-ilmiöitä.

Erotan tummana jättiläishahmona kuudensadan metrin kor-

kuisen, 65 miljoonaa vuotta vanhan ja muotonsa viimeisellä jääkaudella saaneen Kumputunturin. Se seisoo yksinään tunturi-myrskyyntuomittuna. Nuorena ihastelin monta kertaa sen puuttomalta laelta näkymiä Leville, Aakenukselle ja Ylläkselle. Pallak-senkin huiput näkyvät Kumputunturin paljakalta.

Luonnontilaista tunturimaisemaa. Puhdas, viaton ja äärimmäisen väkivaltainen ja tappava luonto, ainakin jos tuonne eksyy väärissä vaatteissa. Kesyttöntä, vastasyntyntä. Pakotettu ikuiseen kiertoon.

Jos riisuisin vaatteeni ja kahlaisin lumeen, tuskani olisi ohi var-tissa. Vain lumeen hautautuva mies, aluksi sininen, pian harmaa ruumiskalikka.

Myräkki pahenee. Kylmältä taivaalta syöksyvät tähtimäiset, siniset lumikiteet iskeytyvät auton lämpöä hehkuvaan tuulilasiin. Mikroskooppisia muistoja. Osa kuusisakaraisista kiteistä sulaa, osa takertuessaan yhteen synnyttää kaksitoistasakaraisen lumi-hiutaleen.

Kertautuu...

... kiertyy...

... kertautuu...

... kiertyy...

Muistot syöksyvät petolaumana kimppuuni. Painan hikisen ohi-moni kylmään sivuikkunaan. Se yö Kalliomaan kultakaivoksessa, jonne joudun taas palaamaan, yö kaksikymmentä vuotta sitten. Siellä elämäni suistui ensimmäisen kerran kunnolla helvettiin. Unton kuolemaa seuranneena aamuna pakenin paikkakunnalta ja jätin selityksittä silloisen tyttöystäväni Saran. Sen jälkeen en ole palannut, en ennen kuin nyt.

Ja nyt Laura on kuollut... kai... on se...

Olen pelkkää surua, enää ei pimeyttä valaisemassa ole muuta kuin tämä hohkaava sininen Oxy-valo. Mersuni sisätalakin heh-kuu sinistä.

Lääkkeillä, päihteillä ja itsepetoksella olen puolen vuoden ajan erinomaisesti onnistunut välttelemään totuutta Lauran kuole-masta. Mikä sai minut pakenemaan juuri tänne. Nyt todellisuus,

raivohullu hirviö, vaatii minua tilille myös isäpuoleni Unton tähden. Ennen tiesin ketkä tässä kylässä olivat syyllisiä, ja mihin.

Minun on turha enää yrittää valehdella itselleni.

Laura tahtoi minun pärjäävän ja jatkavan elämää. Ehkä kuolleet vain unohtavat jäljelle jääneet, ehkä he tyhjentyvät kuoleman hetkellä kaikesta muistista.

Välillä minusta tuntuu, etten edes tuntenut Lauraa ja vain kaudistelen hänen muistoaan. Tai keksin hänet. Keksin suhteemme. Romantisoin kuolemaa kuin mikäkin kusipää. Olen leski. Mikä sana: leski.

En tiedä olinko onnellinen tai tyytyväinen tai edes tasapainoinen, ja oliko Laura. Keksinkö vain kaiken? Minun pitäisi ottaa selvää kuka Laura oli. Ottaa selvää kuka itse olin Lauran kanssa. Ja kuka olisin Lauran jälkeen. Jos jotain.

Lumi pölyyää pyörteinä tiellä, tämä on tosiaan enemmän tunneli kuin tie. Kun olen kytkemässä äänikirjaa autostereooni, tajuan unohtaneeni kännyn mökkiin. Antony Beevorin sotakirjojen kuunteleminen englanniksi pakottaa minut keskittymään muuhun kuin omiin muistoihini ja murtaa kehää kiertävät painostavat ajatukset. Nukahdan joka yö, jos nukahdan, langattomissa kuulokkeissani Stalingrad, D-Day: The Battle for Normandy tai Berlin: The Downfall 1945. Ja herään siihen, että hikiset kuulokkeet puristavat kivuliaasti korviani ja mielessäni sinkoilevat taistelut.

Otso aikoo kiristää minua. Toisaalta mitä väliä on enää milään? Yhtä hyvin voisin tappaa itseni. Tai vaikka Otson. Mitä väliä. Jos Armo saa tietää totuuden, hän hoitaa minut hengiltä, joten säästyn itseni tappamisen vaivalta. Yksi kärpänen yhdellä iskulla. Ehkä kuollessani kohtaan yhtä kuolleen vaimoni.

Ihmiset kasautuvat tyhjiyttä ja kuolemaa vasten kuin kinokset. Merkityksetöntä mustaa tyhjiyttä kuolemakin on, pelkkää luonnon toisteista mekaniikkaa. Miksen voi tajuta tätä, ehkä silloin tuskakin hellittäisi.

Reilut parikymmentä minuuttia ajettuani olen melkein perillä. Myräkän tähden näkyvyys on surkea. Yltyvä, paljailta tuntureilta voimansa kerännyt pyörteinen tuuli tempoo autoani.

Säpsähdän – kuin joku painaisi jäätävän käden rinnalleni – jarrutan – keskellä tietä on nainen – tai jokin – väistän toiselle puolelle tietä – törmään parimetriseen lumipenkkaan – auto kimpoaa takaisin tielle – törmää menosuuntaiseen penkkaan – pyörähtää kierroksen, hetkeen en tiedä mihin päin sen nokka osoittaa.

Auto on kai pyörähtänyt tulosuuntaan.

Vapisten nousen tarkistaakseni törmäsinkö naiseen tai mikä se sitten olikaan. Ei naista, ei ketään, ei auton alla, ei tiellä, ei kummallakaan puolella penkkaa.

Tuuli tuivertaa, muutoin on hiljaista.

Autoni valot himmenevät, ja sitten voimistuvat. Erotan tiellä pyryn sotkemia jälkiä, kuin lumikengistä. Ne ylittävät tien ja lumipenkan ja vievät syvän hangen poikki kaivoksen suuntaan. Tieltä on sinne puolisen kilometriä, valkeita tuntureita kohti.

Tuntuu kuin minua tarkkailtaisiin.

Pellit ovat lommoillaan molemmin puolin autoa. Pelkääjän puolen sivupeili roikkuu, kuin haavoittunut linnunsiipi.

Käännän yli viisimetrisen Mersuni ahtaassa, lumipenkkojen reunustamassa kuilussa takaisin menosuuntaan.

Kevyt Oxy-sini sisimmässäni vaihtuu fazerinsiniseen ahdistukseen. Tumps, tumps, tumps, hakkaa sydämeni.

Ajan Kalliomaan kaivoksen repsottavasta portista sisään. Olen perillä. Kohtalokkaan kultakaivoksen hylätyt rakennukset. Vaikka viime käynnistäni on kaksikymmentä vuotta, on kuin olisin ollut täällä eilen.

Sinä yönä me pelastuimme. Ehkä nyt on aika tuhoutua. Kaikelle on aikansa.

Tuomion täytäntöönpano.

Oikealle puolelle jää valtava avolouhos. Esiintymää louhitin avolouhoksena 1970-luvun loppupuolelle. Sen jälkeen alkoi

maanalainen louhinta, jota kesti 90-luvulle. Isähahmoni Ensio teki omaisuutensa täällä Kalliimaan kaivoksella, mikä mahdollisti myöhemmin Kittilän kultakaivoksen perustamisen.

Rakennuksia on edelleen pystyssä, rikastamo ja hylättyjä teollisuus- ja lajitteluhalleja, jalostamo, verstaita ja kanttiini, josta on rikottu ikkunat. Spreijauksia näkyy siellä täällä. On murtuneita lastausramppeja ja vajoja ja katoksia. Täällä nousi aikoinaan malmia maasta. Rakentavia voimia. Miehistä voimia. Täällä ei hoi-vattu, ei pehmoiltu.

Lumipyrystä huolimatta erotan jälleen kaivokselle johtavia lumikengän jälkiä.

Miksi Otso haluaa tavata täällä? Tehostaakseen vaatimuksiaan? Vai onko tämä ansa, jos hän onkin kertonut Armolle? Toivotta-vasti Unton sielu ainakaan ei ole jäänyt kummittelemaan maan alle, vaan päässyt liihottelemaan yläilmoihin.

Muistan äkkiä Otsen hurmaavan oudon naurun. Nuorena Otso muistutti ylipainoista, tyytyväistä vauvaa. Hän oli jo silloin tyy-pillinen poikamies, tietääkseni hänellä ei ole koskaan ollut vaka-vaa suhdetta. Ehkä hän olisi toisenlainen, jos olisi saanut kokea rakkautta.

Täällä kaivoksella minä ja Otso tapasimme seikkailla ja tehdä kolttosiamme. Ensimmäisen kesätyöpaikan Ensio järjesti minulle täältä kun olin 13-vuotias. Sen jälkeen työskentelin täällä kaikki kesät ja talvilomat. Ensio maksoi niin hyvää palkkaa, että rahat riittivät koko vuodeksi. Omistaakohan hän yhä tämänkin kaivok-sen ja siihen kuuluvat maa-alueet?

Ohitan vanhan Toyota Corollan, se kuulunee Otsolle.

Pureskelen Oxyn viskin kera. Nousen autosta. Tiedän että tun-turit seisovat ankarina, sinisessä etäisyydessä, tuolla edessäni. Ellei pyryttäisi ja olisi pimeää, kaivosalueelta olisi huikeat näkymät. Tuntureiden äänettömyys on kylmää ja vihamielistä.

Oxystä huolimatta sykkeeni kohoaa kun astelen rakennukselle, josta pääsee hissillä kaivoksen maanalaisiin kerroksiin. Sen katon-rajasta roikkuu puolimetrisiä, tappavia jääpuikkoja. Ovi on mur-

rettu auki. Varmaankin Otson tekosia. Olen sen yön jälkeen vältellyt sukeltamista ja ahtaita paikkoja. Viimeisellä vaimoni kanssa vietetyllä lomamatkalla Rivieralla sain paniikkikohtauksen Saint-Cézairin tippukiviluolassa.

Astun rakennukseen. Huimaa. Joudun ottamaan tukea seinästä... olisi pitänyt jättää viimeiset Oxyt väliin.

Jos Unto ei olisi silloin poikennut vartiointikierroksensa aika-
taulusta, tuskinpa Otsokaan odottaisi minua nyt tuolla maan
syvyyksissä. Jostain syystä olen kuitenkin oppinut elämään Unton
kuoleman kanssa. Ehkä olen selittänyt sen parhain päin, kun taas
vaimoni kuoleman lasken syykseni, vaikken virallisesti olekaan
siitä vastuussa. Oikean ja väärän erottamisen värisokeutta. Unton
väkivaltainen kuolema ja kaikki kirurgina kohtaamani kuolema
on opettanut minut arvostamaan elämää, aina Lauran kuolemaan
asti.

Sen verran tajuan, että Otso on kytkenyt virran rakennukseen.

Vanhasta tottumuksesta tilaan kaivokseen laskeutuvan
henkilönkuljetushissin ja yritän hillitä paniikkiani hengittämällä
rauhallisesti ja syvään. Koetan keskittyä. Pysyä pystyssä. Valp-
paana. Tai edes tajuissani.

Hissi nousee kolisten. Aikoinaan tuo ääni oli suistuvien paina-
jaisten toistuvaa maisemaa. Kaikuva metallinen kolina. Liikeh-
tivä syyllisyys.

Kurkistan pilkkopimeään hissikuiluun: tuon pimeyden takana,
sadan metrin syvyydessä, piileksii elämäni toiseksi suurin virhe.

Hissi pysähtyy kolisten eteeni ja kutsuu minua sisään.

Muutaman sekunnin emmittyäni vedän suojaoven auki ja vään-
nän mustasta kahvasta hissini laskeutumaan todellisuuteen, jonka
olen tahtonut unohtaa.

Hissi valuu hytkeyn ja rämisten pitkin pimeää ja kylmänkosteaa
kaivoskuilua. Valo häilähtelee, tai ehkä se on tajuntani. Riisun
hanskat. Ei epäilystäkään mihin tässä luotisuoraan maan halki
matkaan: helvettiin. Siellä minua odotetaan, siellä syntini punni-
taan, siellä lopullinen tuomio julistettaisiin ja pantaisiin toimeen.

Ehkä Lauran kuolema oli vain osarangaistus siitä mitä me teimme Untolle. Sisimmässäni, jo vuosia ennen kuin Laura kuoli, olin jo odottanut jonkinlaista rangaistusta. Lauran ja viehkeän yhteiselämämme menetettyäni koin, että odottamani tuomio viimein lankesi. Se tuntui väijäämättömältä, ironiselta ja kohtalon-omaiselta.

Rangaistuksen odottaminen ei vielä oikeastaan muuttanut elämäni suuresti, se oli vain jatketta sille epämääräiselle ja elämänmittaiselle alakulolle, jota olen tuntenut lapsuudesta asti, sillä vanhemmissani ei ollut hurraamista.

Kun hissi pysähtyy sadan metrin syvyydessä, se yö palaa mieleeni. Täällä paha ei esiinny vain ajatuksen asteella. Otso oli silloin, kaikessa ylipainoisessa yksinkertaisuudessaan viaton. Nyt hän on pelkkä väkivaltainen riidankylväjä.

Olisi minun vuoroni kuolla täällä, missä *me* aiheutimme isäpuoleni kuoleman. Ilman Ension apua olisimme jääneet kiinni. Ja jos Unto ei olisi täällä kuollut, tuskinpa hänen pojastaan Armosta olisi tullut linnakundia ja ammattirikollista. Minua ja Otsoa voi pitää osasyllisinä Armon elämänuraankin.

Astun hissistä ulos ja olen kaatua. Huimaa.

Minut on turha raahata tänne, jotta muistaisin. Niin paljon Oxyä ja viskiä ei ole, että unohtaisin.

Kaahasimme KTM-prätkillämme näitä tunteita täällä... täällä 300 metrin syvyydessä kaksikymmentä vuotta sitten.

Tuossa huudan takanani ajavalle Otsolle, että on lähdettävä, ennen kuin Unto tulee kierrokselle.

Ja Otso haastaa minut kilpailemaan kumpi ehtii ensin hissille.

Niin me kiihdytämme, minä ja Otso, rinnakkain ja keulien hurjaan vauhtiin. Trimmattujen moottorien väkivaltaisen metallinen kiljunta kaikuvassa kaivoksessa kuurouttaa – nytkin, muistoissani.

Tunnen Otson ahtaautuvan väkisin rinnalleni. Ohjaustankojemme käsisuojat hipovat kaivoksen seinämiä. Ehdin ensimmäisenä kääntymään, takapyörä liukuen, kaivoksen päätunneliin.

Kiihdytän, ajan jo seitsemääkymppiä – jälleen Otso nousee rinnalleni tehokkaammalla pyörällään. Peitän ohitustilan, Otso jää. Ehdin hädin tuskin jarruttaa ennen kuin törmään hissien seinään, mutta olen kiistatta voittaja. Tuuletan ja kuittailen nauravalle Otsole.

Kaivan repustani oluet, korkkaamme ne naureskellen Otson edellisillan kännitöppäilyille ja naisten noloille iskemisyrityksille paikallisessa kapakassa. Otso väittää, että minä puolestani olen niin rakastunut Saraan, etten edes enää muista mitä on naisten vonkaaminen. Vilkaisen uutta Breitling-kelloani, olen juuri saanut sen 18-vuotislahjaksi Ensiolta: On aika häippäistä kaivoksesta.

Mutta juuri kun olen avaamaisillani henkilönkuljetushissin oven, hissi nytkähtää kipuamaan maanpintaan. Säikähdämme, se on tietysti Unto, kaivoksen vartija. Tällä kertaa Unto hakkaisi meidät sairaalakuuntoon, niin kuin viimeksi uhosi höykyttäessään meitä, kun jäimme kiinni luvattomasta oleskelusta kaivoksessa.

Kaiken lisäksi olemme humalassa. Unto on jo nelissäkymmenissä eikä hänellä ole huumorintajua, hän ilmiantaisi meidät rattijuoppoudesta poliisille. Vilkaisen Otson pyöreitä, kulmakarvattomia kasvoja, hän on purskahtamaisillaan itkuun.

Kaivokseen johtava ramppi on suljettu. Mutta entä kaivoksen varauloskäytävä! Sen kautta nousisimme pois ja karkaisimme Untolta. Onneksi maanalaisessa kaivoksessa on oltava jokaiselta päätasolta vähintään kaksi kulkuyhteyttä maan pinnalle.

Viiton Otsoa seuraamaan. Työnnämme prätkiämme kohti lähintä varauloskäytävää, matkaa on puolisen kilometriä, mutta kaikuvassa tilassa niiden pärinä paljastaisi meidät. On jo todennäköisesti paljastanut.

Kuulemme henkilönkuljetushissin pysähtyvän maanpinnalla. Pian se nytkähtää laskeutumaan kaivokseen.

Pistämme juoksuksi.

Ylipainoinen Otso pysähtyy huohottamaan ja yskimään. Suhahdan hänet hiljenemään ja jatkamaan matkaa.

Henkilönkuljetushissi pysähtyy samalle tasolle kaivosta. Otso

koettaa olla yskimättä, hän vavahtelee pisamainen naama punaisena.

Hissin ovi avautuu ja sulkeutuu metallinen lukko kolisten.

Peloissaan Otso puskee prätkeänsä entistä sitkeämmin edelläni. Saavumme kaivoksen varaueloskäytävälle, mutta vastoin määräyksiä se onkin suljettu.

– Unto on sulkenut tämän – se tietää, että me ollaan täällä.

Pian saisimme turpaan, ja ihan vitun kovaa.

Panen merkille vähän matkan päähän parkkeeratun maanalaisen lastauskoneen ja viiton Otsoa seuraamaan minua.

Piilotamme prätkeämme lastauskoneen taakse ja etenemme hiljaa käytävään, joka päättyy louhittuun kaivostilaan. Kuilu on vielä aitaamaton, ja yli parikymmentä metriä syvempänä ammottaa uusi kaivostaso.

Arvioin mahdollisuutta laskeutua kuilun äkkijyrkkää seinämää alemmalle tasolle, mutta seinämässä ei ole mitään mistä ottaa otetta.

Havahdun käytävältä kuuluviin askeliin – olemme umpikujassa, eikä meillä ole muuta mahdollisuutta kuin piiloutua kuilun partaalla olevan kaivinkoneen taakse.

Ensin ilmestyy näkyviin valokeila... ja valoa seuraa Unto vartijanpuvussaan, hän pysähtyy kaivostilaan johtavan käytävän eteen.

Unto kuuntelee. Valaisee louhittua tilaa. Murske sorahtelee hänen kenkiensä alla.

Piilostamme näen, että Unto lähestyy ja seisahtuu kaivinkoneen toiselle puolen.

Koetamme painua syvemmin kyyryyn, pakotietä ei ole, takanamme on tilaa tuskin paria metriä ja sen jälkeen vain syvä pudotus alemmalle tasanteelle.

Unto on kiertävinään vasemmalta puolelta kaivinkonetta, mutta valitseekin oikean puolen.

Kun Otso yrittää peloissaan karkuun, hän juoksee suoraan Unton eteen. Unto huitaisee häntä pampputaskulampullaan otsaan. Otso kaatuu maahan vertavuotavasta päästään pidellen.

Sekunnin murto-osan emmin pakenenko vai koetanko puolustaa Otsoa, jota Unto on lyömässä uudestaan. Sitten syöksyn Untoon kiinni, pelosta karjuen kaadan äijän maahan, mutta heikompana jään välittömästi toiseksi, Unto on päälläni.

Haistan Mennen-partaveden, se sama halpa löyhkä leijailee makuuhuoneessa joka kerta, kun hän on käynyt äitiäni pane-massa. Unto kohottaa pamppunsa antaakseen minulle isällisen opetuksen.

Samassa Otso syöksyy Unton kimppuun. Unto kaatuu taas maahan, Otso on hänen päällään huutaen jotain sekavaa otso-maista sotahuutoa. Hämmästyksestä toivuttuani ryntään myös Unton kimppuun.

Maassakin Unto, koneellisesti, kuin järkensä menettäneenä, jakaa meille iskuja ja potkuja. Olemme jäädä alakyntein. Onnistumme kuitenkin pitelemään raivoissaan kiemurtelevaa miestä käsistä ja jaloista, mutta taistelun jatkuessa etenemme hetki hetkeltä lähemmäs kaivoskuilua ja parinkymmenen metrin pudotusta.

Raivoavan Unton pää ylittää jo kuilun reunan, hänen kehonsa jännittyy äärimmilleen – ja hän kohottautuu vatsalihasten varassa minua kohden, iskee hampaansa oikeaan korvalehteeni, puree palan korvastani ja sylkäisee sen pois.

Kivusta raivoissani isken otsallani Untoa nenään.

Mutta Unto, veri nenästään valuen, vain nauraa meille mieli-puolisesti hampaat ja naama veressä.

Ravistan päätäni ja pakotan itseni takaisin nykyhetkeen. Suljen hissini oven takanani. Kuuntelen. Kuulen naurua samasta suunnasta missä Unto kuoli.

– Täällä! Otso huutaa. – Täällä missä sä tapoit sen vitun äijän!

Minä tapoin! Just joo. Maailma hidastuu. Oxy värittää mieleni tummansinisellä, hädin tuskin pysyn pystyssä. Kyllä, on epäilemättä tullut aika maksaa menneet lopullisesti.

Hoiptelen Otson naurua kohden. Hiekassa ja pölyssä näkyy kengänjälkiä.

Parin käännöksen jälkeen saavun tunnelin päähän, kymmenkunta metriä korkeaan ja leveään louhittuun kaivostilaan, joka päättyy kaivoskuiluun. Sitä ei vielä ole aidattu, ja alla on sama parinkymmenen metrin pudotus toiselle tasanteelle.

Täällä Unto kuoli. Ja tuossa seisoo isokokoinen Otso, jolla on vihreä uusnatsityylinen pilottitakki, alla huppari ja Dr. Martensin maiharit. Hän ei sentään ole ajanut päätään. Selvästikin kaveri on käynyt salilla, ehkä vetänyt hormonejakin, sen verran tajuun. Enää Otso ei ole iso viaton vauva. Mutta natsien uus-tyylikurssin mies voisi käydä. Jokaisen meistä pitää uudistua sekä sisäisesti että ulkoisesti, ja koko ajan, se on zeitgeist, ajan henki.

Silmissäni hämärtaa. Olisi jumalauta pitänyt todellakin jättää viimeiset Oxyt väliin.

– Vittu että sä oot sekaisin, Otso toteaa.

– Mmh... soperran.

Otso tulee lähemmäs. Mies on syönyt valkosipulia, se on terveellistä. Huimaa. Otson kaulassa on hakaristitatuointi. Älä pelkää näyttää väriä, näytä rohkeasti kenen joukoissa seisot. Viti-valkoiset hiukset ovat ohuet, iho paistaa läpi. Miehen päässä on ihan tuoreita haavoja... tuo otsassa, vanhan arven vieressä oleva syvä haava olisi vaatinut tikit...

– Mitä vittua sä oot vetäny? luulen Otson kysyvän.

Olen kaatua. Otso ottaa minusta kiinni. Yritän katsoa Otsoa kasvoihin, mutta hänen kulmakarvattomat ja sileät kasvonsa kelpuvat silmissäni. Huomioni kiinnittyy hänen suuhunsa. Se on naisellisesti turmeltunut ruusunnappusuu, sellainen johon moni mies tahtoi työntää munansa, sopiva homofoobikolle.

Jaa-a – nyt pitää keskittyä – Otso ilmoittaa haluavansa 20000 euroa. Jollen maksa, hän ei enää pidä turpaansa kiinni vaan paljastaa kaiken Armolle.

– Emmä... kuulen mumisevani.

Ja Otso sanoo... jotain loukkaavaa. Siltä tuntuu, mutten saa kunnolla selvää. Hän ärisee vihoissaan... jotain... jotain... jotain

on tapahtunut eilen... jotain mikä pakenee aivoistani jo silloin kun hermostun ja tönäisen Otsoa rajusti.

Varoittamatta Otso vastaa siihen lyömällä minua nenään – luultavasti, koska silmiäni kirvelee ja tunnen veren maun suusani. Raivostun – ja tönäisen häntä uudelleen, nyt voimieni takaa, ja yllätettynä, tasapainoa hakiessaan, Otso kompastuu takanaan olevaan kiveen. Menetän itsekin tasapainoni.

Kaatuessani, kuin hidastettuna kohti maata, kuulen rusahduksen, pahan rusahduksen, Otso lyö kai päänsä kiveen.

Kaadun. Matka kohti maata on luonnottoman pitkä. Noh, mikäs tässä kaatuessa. Ja, lopulta, osun, vissiin, maahan ja –

2. luku

Palaan tajuihini... silmäni ovat joka tapauksessa auki... se on melko varmaa... en tiedä missä olen... kaivoksessa, niin, kaivoksessa, kyllä, makaan selälläni samassa paikassa kuin... hengitykseni höyrystyy...

Tulin tänne Otson kutsumana... niin... liikahdan... käteni osuu maassa lojuvaan lapinleukuun. Sen terä on tahmea. Nostan käteni kasvojeni eteen. Tutkin tahmeaa kättäni... se on oikea käsi, olen oikeakätinen...

Pääsen vaivoin istualleni. Muutaman metrin päässä minusta makaa hievahtamatta Otso.

– Otso...

Hän ei vastaa, ei liiku.

– Otso!

Konttaan hänen luokseen, erotan miehen pilottitakin rinnassa ison tumman märän jäljen ja reiän. Vilkaisen leukua, vilkaisen veristä kättäni.

Tutkin tarkemmin Otsoa.

Tunnustelen pulssia. Mies on kuollut. Natsi on entinen natsi.

Olen iskenyt häntä poropuukolla sydämeen. Niin se kävi. Jostain syystä mieleeni palaa, että olimme molemmat yläasteella melkeinpä sairaalloisen kiinnostuneita toisesta maailmansodasta.

Tapoin Otson. Täytyy soittaa poliisit. Ja tunnustaa.

Vai pitääkö? Mitä jos tunnustaminen johtaa siihen, että Armo saa tietää? Untosta.

En saa kunnolla henkeä. Hyperventiloin. Silmissäni sumenee. Paniikkikohtaus. Tai paniikkikohtaus on liian lievä ilmaisu. Sen verran kuitenkin ymmärrän, etten kuole, mikä on jonkinasteinen pettymys ja vääryys.

Mietin miten intiaanit peittelevät jälkiään länkkäreissä.

Vaikea hengittää. Kylmä ja kostea ilma, sielu paperinohut.

Tapahtumat vierivät kohti kuolemaa. Tämä oli tarkoitettu. Minua piti rangaista.

Gabriel, tapa jo itsesi tai salaa syyllisyytesi ja karkaa.

En karkaa.

Tai karkaan.

Karkaan.

Mutta ennen sitä keskittän keskittymiseni rippeet ja peittelen jälkeni.

Vähän matkan päässä puukosta on nahkainen, käsityönä tehty tuppi, jonka kärkeä korostaa kalanpyrstömäinen koriste, punainen tuuliläppä. Se vuokramökiltä nappaamani puukko... Martini... ei se ollut tämä... kai... ei, pakko olla, kai vain opiaattipäissäni sekoitan asiat...

Pistän puukon tuppeen ja työnän pitkän takkini taskuun.

Kengänjäljet, älä unohda niitä. Peräännyksen hissille koko ajan kengänjälkiäni sotkien, tunnen itseni tuulilasinyhkyksi.

Hississä hinkkaan kaikki pinnat nenäliinalla sormenjalkien varalta. Minulla oli hississä hanskat kädessä (vai oliko?). En ole voinut jättää sormenjälkiä (tai sitten olen).

Pääsen kaivoksesta pihalle ja tajuan karjuvani, vaikei se ole järkevää. Lumipyry peittelee autoni renkaiden jäljet, hyvä. Rikoksen peittää lumivalkoinen, muukin kuin rakkaus voi olla lumivalkoinen.

Palaan mökilleni, olen näköjään unohtanut sinne valot päälle. Haen tallista jääkairan, rämmin syvässä lumessa läheiselle järvelle ja kairaani jäähän aukkoa. Se lämmittää. Muuten palelisin.

Sydänkirurgi lankeaa tappavankauniiseen ensirakkauteensa. Rakkaustarina ja trilleri Lapin kylmän, väkivaltaisen taivaan alla.

Gabriel riutuu syyllisyydestä, hänen vaimonsa kuoli hänen leikkauspöydälleen. Opiaattien liikakäyttö ei tuo helpotusta, joten mies pakenee synnyinseudulleen Kittilään suremaan. Toipumisen sijaan hän havahtuukin tajuihinsa lapinleuku kädessä, erittäin kuolleen lapsuusystävänsä viereltä. Hän ei muista mitä on tapahtunut, mutta jotenkin kaikkeen liittyy Sara, Gabrielin raju ensirakkaus, jonka kanssa alkaa eroottinen ja hengenvaarallinen kissa ja hiiri -leikki.

Petri Karra näyttää miten kenestä tahansa voi kuoriutua itselleenkin vieras ihminen.

www.tammi.fi

84.2

ISBN 978-952-04-2076-5

Kannen kuvat: Shutterstock